ԱԻԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՏԻԿԻՆԸ

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Պողպատ սալէն՝ որուն վըրայ դարբնեցին
Ազատութիւնն երիտասարդ բազուկներ՝
Յանկարծ վարսամ մ'ելաւ ու վե՛ր խոյացաւ:
Բոց մագերէն անձրեւելով կըրակներ
Սաւառնեցաւ հորիզոնէ հորիզոն.
Մերթ իջնելով տըւաւ համբոյր մայրենի
Ըստրուկներուն բերաններուն եւ ցակտիւն.
Մըրըրկումին մէջ կայծաբորբ էութեան
Կարծես երկինքն երկրիս վըրայ թօթափեց.
Եւ ձիւնի նման, օշարակի հանգունակ
Լոյս մը ծորեց ամբոխներուն աչքերէն
Մինչեւ սըրտին խորն անոնց:
Այն ատեն շոհնդ մը շըղթայի շառաչեց՝
Որ վար կ'իյնար առյաւէտ
Հոգիներուն եւ վիզերուն վըրայէ,
Եւ Թուրքիոյ լայնապեղ կուրծքն անսահման
Ուրախութեան ժայթքեց անանկ աղաղակ
Մ'որ շիրիմներ հըսկող բուերն իսկ դիւթուած
Պահ մ'ըսկըսան տատրակներու պէս մընչել:
Ո՛վ Բըռնաւոր, նըստած ոսկրէ գահոյքի,
Փակէ՛ աչքերդ, աչքերդ փակէ՛ արփիդ մէջ.
Ամբոխն է՝ որ կ'արթըննայ
Դրանն առջեւ պալատիդ:

LA DAME DES RUINES

DANIEL VAROUJAN

De l'encume d'acier, sur laquelle de jeunes bras
Ont forgé la liberté;
Brisquement une comète émergente
Surgit vers la voûte,
Crachant des feux de sa chevelure flamboyante;
Planant d'un horizon à un autre,
S'aterrissant parfois, pour donner des baisers
Maternels sur la bouche et le front des esclaves;
Le tempétueux tumulte de sa nature étincelante
Fit l'impression comme si le del se rabattait sur la terre
Et pareille à la neige, semblable à un sirop
Une lumière aveuglante jaillit des yeux des masses
Jusqu'au fond de leur cœur:
Cependant, le diquetis d'une chaîne retentit,
Qui tombait bas pour toujours
De la hauteur des âmes et des cous,
Et l'immense sein de la Turquie
Fût débordé par une telle joie
Que même les hiboux garde-sépulcres
Séduits par cette charme se sont tût
Un moment comme des tourterelles:
Ô toi! Tyran, assis sur un trône osseux
Cache ton regard!, couvre tes yeux avec tes mains.

Ո՛վ Բըռնապետ, սուիմներուն ծա՛յրն է այսօր՝
Որ փըռիւզեան գըլխարկը վե՛ր կը ցըցուի
Ազատութեան տօնն ահա՛.

Ժողովուրդներ կանանչին վրայ Վոսփորին
Եղբայրութեան խըրախնանքին են նըստեր.

Երկընթէն վար Տօթարերի արեգակն
Յար կը լեցնէ բաժակներուն մէջ անոնց
Արիւն մը հին հերոսներու մորթըւած:

Այն ժամանակ Կին մը կապոյտ աչքերով՝
Որ դարերով նըստած էր

Աւերակի մը սիւնին վրայ թաւալած,
Որ կ'անհիծէր, կամ կ'աղօթէր, կամ կու լար.

Քուրճ կը հագուէր, մոխի՛ր կ'ուտէր,
Եւ մայրօրէն ծիծերն ափին մէջ բըռնած՝
Անմահութիւնն իր անոնց մէջ կ'օրօրէր,

Յանկարծ լըսեց հըրաւէրն
Ամբոխներուն ծովածուփ.

-«Տիկի՛ն, Տիկի՛ն, եկուր կարմիր խընջոյքին.

Ահասիաները Վոսփորի ափերուն

Ամէն գարուն ուսերուդ վրայ կոշկոճուած

Պիտ՝ անձրեւեն ծաղիկներն իրենց քաղցրաբոյր.

Պիտի գայ ծովն համբուրել

Մինչեւ ծունկերդ ըսպիտակ,

Եւ վիհերէն քեզ գոհարներ պիտ՝ բերէ.

Սիրեմաներ՝ քեզի նաժիշտ պիտ՝ բերէ.

Տիկի՛ն, Տիկի՛ն, եկուր ներմակ խընջոյքին:

Քեզի քացա՞խ, քեզի լեղի՞ խըմցուցինք.

Ներէ՛ մեզի. ոտքիդ առջեւ կը փըշոնեմք

Նիգակն ահա եւ փուշըսակը գըլխուդ.

Ներէ՛ մեզի եւ եկուր,

Եկուր կարմիր խընջոյքին»:

C'est la Masse qui se réveille devant le portail de ton palais:

Ô toi! Tyran, c'est sur la pointe des baïonnettes

Qu'aujourd'hui s'erige le casque prussien...

Et voilà! La fête de la liberté.-

La population au long de la verdure du Bosphore

Assiste à la festivité en l'honneur de la fraternité.

A travers le ciel, les reflets brûlant du soleil

Remplit leurs coupes avec le sang des anciens héros égarés:

En ce temps là, une femme aux yeux bleus,

Qui depuis des siècles était assise

Sur un pilier effondré parmi les décombres,

Paraissait maudire, ou prier, ou bien pleurer,

Vêtu de haire, se nourrissait des cendres

Et berçait son immortalité, en portant

Maternellement les seins, dans les creux de ses mains;

Soudain! A entendu l'invitation des masses fluctuante,

Ô! Madame, viens assister au festin écarlate.

Les acacias du rivage de Bosphore

Vont pleuvoir leurs fleurs suaves pour toutes

Les printemps qui se sont tabassés sur ton dos;

Et la mer viendra embrasser

Jusqu'aux tes genoux blancs,

En apportant des bijoux de ses abîmes;

Et des soubrettes sirènes pour te servir.

O! Madame, viens assister au festin blanc:

Jadis on t'a fait goûter l'amertume du vinaigre?

Pardonne-nous, c'est devant tes pieds qu'aujourd'hui

Qu'on brise la lance et la couronne épineuse de ta tête.

Pardonne-nous et viens,

Assister au festin écarlate:

En même temps une étoile terrible

Նոյն ատեն աստղ մ'ահաւոր
 Փեռեկելով ժողովուրդներն ապշահար՝
 Եկաւ եւ հինգ անգամ դարձաւ գըլխուն շուրջ
 Աւերներու Տիկիմին,
 Եւ փըշըրուած, յանկարծակի, ուղիտօրէն,
 Մագերն ի վար հոսեցաւ
 Հալած մեղրի հանգունակ:
 Եւ կիմն հիասքափ հաւատաց
 Ազատութեան եւ անսահման խինդերու:
 -«Ո՛վ իմ հնազանդ աղախիններս, ըսաւ ան.
 Աղախիններըս թըխացած թւերով,
 Դուք որ երկար դարերու մէջ հըսկեցիք
 Ոտքիս առջեւ. ձեր մագերով սըրքեցիք
 Կուրծքիս արիւնն յարարուիս,
 Եւ ձեր շըրթունք ըրիք ըսպունգ քնքշական
 Սըրտիս վերքիմ, օ՛ն, մեհեւանդ բերէք ինձ,
 Աւերներուն մէջ արցունքէս քողորջած
 Մեծ ծաղիկները բերէք:
 Կ'ուզեմ այսօր դըշխոյի պէս գարդարուիլ.
 Կ'ուզեմ որ միսըս թարմօրէն սըրսըփայ
 Ինչպէս ծաղկած դեղձիի ծառը մատղաշ
 Անճրեւէն վերջ մայիսի:
 Կը լսեմ բուրբ հովիտներէն որ կ'ելլէ
 Որդիներուս ծիծա՛ղն, եւ ա՛լ չեմ կըրնար
 Սեւեր հագնիլ եւ ողբալ սեւ արցունքներ:
 Թող բերուիմ ինձ պատմունքաներս հիմօրեայ.
 Սա ծանրը ծա՛նրը վարդերով պսակը, օ՛ն,
 Դըրէք շուրջը վեհ գըլուխիս, դըրէք վարդ
 Գօտիս մէջ, մէջքիս վրայ.
 Եւ գիմդերս իմ, ապրանջաններս ու մատնիս
 Ջետեղեցէք... այսպէս, ահա՛... ա՛լ երթանք

Scindant le rassemblement des populations hébétées
Fit cinq fois le tour, sur la tête
De la dame des ruines,
Et puis, se pulvérisa subitement, se ruisselant
Abondamment comme un miel fondu
Le long de sa chevelure;
Aussitôt, la femme prêta sa foi illusoire
À la liberté et pour les jubilations illimitées:
- Ô! Vous, mes servantes fidèles, s'exclama-elle.
Mes servantes les bras brunis au soleil,
Vous! qui durant des siècles avez surveillé
Devant mes pieds. Ayant essuyé avec vos cheveux
Le sang jaillissant perpétuellement de ma poitrine,
En faisant de vos lèvres une éponge douce
Pour alléger la blessure de mon cœur,
Allez!, apportez moi mes parures,
Apportez-moi! Les grandes fleurs poussées
Parmi les ruines, bourgeonnées par mes larmes:
Aujourd'hui je veux m'embellir comme une reine,
Car je souhaite aussi que ma chair vibre fraîchement
Tel un jeune arbre de pêche, fleuri après
La dernière pluie de mai:
J'entends le ricanement de mes fils s'élever
De toutes les vallées, et je ne peux plus continuer
À porter mes habits de deuil et verser des larmes noires:
Qu'on m'apporte mes robes d'antan.
Et ornez! Ma tête sublime
Avec cette lourde couronne de rose;
Cernez! Avec des roses ma ceinture
Et le tour de ma taille:
Mettez! Mes boucles d'oreilles, mes bracelets, et ma bague,

Դեպի Վոսփոր, կարմիր ցերմակ խընջոյքին»:
 Ժողովուրդները հոն էին, քով քովի,
 Մէկ արեւու տակ նըստած:
 Աւերներու Տիկինը երբ երեւցաւ՝
 Բոլոր դափնի եւ ձիթենի նետեցին.
 -Դըշխո՛յ, դըշխո՛յ, կոչեցին,
 Իր կողերուն լայնութեան վրայ հիանալով՝
 Անոնց մէջ օր մ'օրօրուած
 Հերոսներուն անուան ըրին գովասանք:
 Ան նըստեցաւ ամէնուն հետ միատեղ,
 Ամէնուն մէջ. եւ կերաւ՝ մերթ ծիծաղկոտ՝
 Եղբայրութեան աղը ձիւնի պէս ցերմակ,
 Եւ ան խըմեց, խըմեց գինին հընձանուած
 Ափերուն մօտ Իոնիսի,
 Եւ ան խըմեց, խըմեց գինին կարմրաքորր:
 Ո՛վ խօլութիւն կնոջական,
 Ո՛վ այնքան սուրբ վրէժներու,
 Եւ ահաւոր վիշտերու
 Լըռիկ, մընջիկ տապալում:
 Ըսէ՛ Այրի, ըսէ՛ Դըշխոյ, ըսէ՛ Մայր,
 Պիտի հրաբուխդ ա՞յսպէս լեռն իր պայթեցներ:
 Ու ան խըմեց, խըմեց գինին կարմրաքորր
 Զեռֆին մէջ բիւր բաժակներ
 Ջախջախու եցան, եւ մարմարէ ուսերէն,
 Արմունկներէն արփիացոյ հոսեցաւ
 Զըւարթ հեղուկն յակիթներու պէս հալած.
 Թողուց որ գլուխը շոյէ
 Լըրջաղէմ թուրքն եւ կամ Զերֆեզն հաստայօն.
 Եւ Հըրեային եւ Յոյնին
 Հակատներուն վրայ թօթուեց
 Սեւ անտառներն իր խընկաքոյր մագերուն.

Placez-les!... ainsi, voilà ... et allons-y!
Vers le Bosphore pour assister au festin écarlate et blanc:"
Les peuples étaient là, assis côte à côte
Sous un seul et même soleil:
Quand la dame des ruines s'est apparue,
Tous l'ont accueilli avec des branches de lauriers et d'oliviers,
S'exclamant ô reine! Ô reine!
Admirant la largeur de ses entrailles,
Au sein de laquelle ont été bercé autrefois
Ces héros, dont ils font la louange de leurs noms à présent.
Elle s'est assise conjointement avec tous les convives,
Un peu partout, se partageant parfois égayée le sel fraternel
Blanche comme la neige,
Puis elle a bu à flot le vin foulé près du rivage d'Iris,
Et elle a bu à flot le vin pétillant et rougeâtre:
Oh! Quelle sottise féminine,
Autant de vengeances sacrées
Et des redoutables peine hélas!
Renversé subitement sourd et muet:
Dis-moi! Ô veuve, dis moi! Ô reine, dis-moi! Mère,
C'est ainsi que ton volcan allait faire
Exploser sa montagne?
Et elle a bu..., elle a bu à flot le vin pourpré...
Des coupes innombrables ont été fracassées
Dans sa main, de ses épaules marbrées et de ses coudes
A coulé allègrement la liquide aux reflets dorés
Comme des hyacinthes fondues,
Laisant au turc, aux traits sérieux
Et le Tcherkèze sourcilieux à cajoler sa tête,
Secouant la forêt noire de sa chevelure,
Parfumés à l'encens, sur le front du juif et le front du grec.

Բըղանցքը վեր հանգըրնած՝
 Կանանչին վրայ նըրբակօշիկ ոտքերով
 Կախանց ան, պարեց դա՛փ, դա՛փ, դա՛փ գարկաւ.
 Խուլ գործիքին ձայնն աղուոր,
 Քօղէճներուն շառաչներն
 Ու դոփդոփիւնը խոլայած մատերուն
 Ժողովուրդին վրայ նուագներ թափեցին
 Եւ ներդաշնակ կարծես անձրեւ մ՛անծանօթ,
 Ու երբ ֆօղն իր վեր նետեց
 Եւ ըսպիտակ ալիճներուն մէջ անոր
 Հախրե՛ց, դարձա՛ւ, դարձա՛ւ, դարձա՛ւ հապըշտապ՝
 Կարծես թէ ան բուստ մըն էր
 Ամբոխներուն ովկիանին մէջ յարածուփ
 Եւ կամ Աստղիկն արբեցած
 Տիոնիսեան խորհըրդական սօներուն:
 -Կեցցե՛ ըսին այն ժամանակ հոն բագմած
 Մարդերն ամէն ցեղերու,
 Կեցցե՛ Այրին գեղազանգուր՝ որ ահա
 Մէկ օրուան մէջ կը ձրգէ ֆօղը սուգի
 Եւ լաչակն իր մոխրահոտ.
 Թող Վոսփորն իր վիհերէն
 Ամուսնական բերէ մատնի մ՛աղամանդ,
 Այս իրիկուան մէջ գուգելու համար գայն
 Մեծ Ազգին հետ օսմանեան:
 Կեցցե՛ Մայրն այն սեւազգեստ՝
 Որ գիշերուան մէջ հերոսներ կը թաղէ,
 Առաւօտուն կ՛ըլլայ հարս,
 Հա՛րս կ՛ըլլայ, հա՛րսը բոլորիս, հա՛րսն արբշիո,
 Որ ծովուն ճով եւ խրախնամքի սեղանին
 Վարդ կը նետէ ամէնուն,
 Եւ աւասիկ կ՛համբուրէ

Puis, roulant haut l'ourlet de sa jupe,
Elle se mit à taper à cadence avec ses pieds mignons
En dansant et sautillant comme une perdrix sur la pelouse.
La mélodie sourde et séduisante des instruments,
Ainsi que le tintement des bracelets
Et les frottements rythmés de ses doigts
Ont foisonné l'ambiance des masses par la musique,
On aurait dit une harmonieuse pluie étrange et inattendue.
Et quand elle jeta d'un coup, sa voile en lair,
Et dans les flots blancs de ce dernier
Commença à planer, tournant, tournant, et tournant sans cesse,
Comme si, elle était un corail fluctuant sans cesse
Dans l'océan des masses, ou bien, la Vénus enivrée
Pendant les festins dionysiens mystérieux:
Hourra!, ont crié à ce moment là, les hommes
De toutes les races participant au banquet,
Hourra! Pour la veuve aux cheveux attrayant
Qui se débarrasse de son deuil dans un seul jour
Et de sa crêpe à l'odeur cendré.
Que! Le Bosphore apporte de ses vallées
La bague d'alliance diamantine
Pour l'accoupler dans cette soirée
Avec la grande nation ottomane:
Hourra! Pour la mère vetue de noir,
Qui durant la nuit enterre des héros,
Et pendant le jour devient nymphe,
Devient la nymphe de tout le monde,
Une nymphe ivre morte,
Qui, près de la mer, à la table du festin
Jette des roses à tout le monde,
Et voilà qu'elle embrasse avec sa bouche

Իր գինիոս բերանով

Մարդերն ամեն ցեղերու:

Կեցցե՛. - Ըսին այն ժամանակ, բայց հեռուն

Այս խրախճանքի ժըխորումեն արթընցած

Գայլ վահաններն, Դաւիթ բեկերն ընձառիւծ,

Հերոսներն հին՝ գաղափարին հինօրեայ,

Գինովութի՛ւնը տեսան

Օտարներու առջև պարող իրենց մօր.

Եւ սարսափած, մոլեգնադող, պատռեցին

Իրենց վրէժի պատանձներն

Ու շարժելով շիրմաքարերն իրենց յաղթ,

Սըրտմըտանքէ, առջի անգամն ըլլալով

Արտասուեցին ու մութին մէջ կանչեցին

Դէպ իրենց Մօր. - «Օլիարա՛, Սալումե՛...»:

Arrosé de vin, les hommes de toutes les races,
"Hourra!" ont crié à ce moment, mais là, au loin
Réveille par le vacarme du festin
Les "Kayl" Vahan, et les David "Peg" léopards
Tous les anciens Héros, fidèles aux idées ancestrales,
Ont vu l'ivresse de leur mère, dansant devant les étrangers,
Terrifiés et furieux de rage, ont déchiré
Leurs bandeaux de la vengeance:
En déplaçant l'énorme dalle de leur caveau,
Et chagriné pour la première fois,
Ils ont pleuré en s'exclamant dans le noir
À leurs mère "Oliapa! Salomé!".

Traduit par Sarkis K. Levonian